

IRSKÝ ČERVENÝ SETR

Lovecký pes

ŠLECHTIC MEZI LOVECKÝMI PSY

Helena Dvořáková

V seriálu o britských dlouhosrstých ohařích se po gordonsetrovi a anglickém setrovi, kteří byli představeni ve Světě myslivosti č. 4 a 5/2018, dostáváme k irskému červenému setrovi. Původ tohoto elegantního šlechtice mezi loveckými psy s typicky zářivě kaštanovou až mahagonovou srstí je zřejmý již z pojmenování plemene. Mnohým z nás je známější jako irský setr nebo prostě „irčan“. Upřesnění barvy v názvu plemene se začalo používat až tehdy, když se k nám ze zahraničí dostali zástupci původní červenobílé variety.

HISTORIE PLEMENE

Kdo se zajímá o historii, ví, že Irové jsou potomky Keltů, velké skupiny kmenů, které ve starověku obývaly západní, střední a částečně i jižní a východní Evropu. V Irsku se dosud zachoval i keltský jazyk, stejně jako ve Walesu a na druhé straně Kanálu, v Bretani. Zajímavá spojitost mezi těmito regiony je nejen v jazykové příbuznosti, ale najdeme ji také mezi původními psy jejich obyvatel. První zmínku o podobnosti keltských psů z různých oblastí lze objevit v publikaci zabývající se historií bretaňského ohaře, dříve nazývaného bretaňský španěl. Spojitost je nezpochybnitelná, neboť všichni psi z těchto lokalit jsou červenobílí či žlutobílí, dlouhosrstí, se zavěšenými slouchy a vynikají velkým loveckým nadáním.

V historii irského setra narazíme na potvrzení této skutečnosti. Jeden z prvních literárních odkazů na psy později označované jako „setters“ lze najít v Caiově díle *De Canibus Britannicis*, které vyšlo v roce 1570 (a v revidované verzi v roce 1576). V tomto latinském textu je popsána typická práce líhavého psa, tedy psa, který pernatou zvěř v terénu vyhledá širokým prohledáváním prostoru a při jejím navěšení před ní ulehne. Bylo by nesprávné předpokládat, že tento pes již vypadal jako současný irský setr. Caius popisoval typ líhavého španěla, předka dnešních dlouhosrstých irských setrů. Tito psi byli údaj-

ně bílí s červenými nebo plavými skvrnami. Další zmínku o dlouhosrstých stavěcích lze nalézt ve spisu *The Country Farme* od Surfleta a Markhama z roku 1616. V něm je již přímo použito označení „setter“: Existuje také další druh *Spannyels*, kteří se nazývají *Setters*.

Irský červený setr ve společnosti gordonsetra na historickém obraze (1899). Repro archiv autorky

Svět myslivosti 6/18

JAK IRSKÝ SETR KE SVĚMU ZBARVENÍ PŘIŠEL

Z uvedených informací je zřejmé, že pojmenování „setter“ se k označování dlouhosrstých stavěčů či líhavých psů, jak byli též nazýváni, začalo používat již na počátku 17. století. V Irsku byl však chován osobitý typ lišící se od setrů z Anglie, kteří byli bílí s drobnými skvrnami černé, žluté nebo hnědé barvy. Irové zůstali v chovu věrni typickému červenobílému zbarvení, které bylo charakteristické pro „keltské“ psy. Prvními význačnými chovateli těchto psů, které známe z historie, byli například příslušníci rodiny de Freyne z French Park, která si vedla chovatelské záznamy již od roku 1793. Dalšími irskými šlechtici, o nichž bylo známo, že také chovají linie setrů, byli lord Clancarty, lord Dillon a markýz z Waterfordu.

Již v roce 1845 nacházíme zmínku o tom, že setři v Irsku byli převážně červení, či, jak uvádí Youatt, červení nebo červení a bílí, případně citronově žlutí, eventuálně bílí s tmavě kaštanovými plotnami. Selektivním výběrem se podařilo poměrně brzy ustálit plemeno v celočerveném zbarvení, s možností výskytu drobných bílých znaků na prstech či na hrudi a slabé bílé lysinky na hlavě.

PLEMENNÝ STANDARD

První standard plemene byl vypracován v Klubu irského červeného setra v Dublinu a jeho znění bylo schváleno 29. března 1886. Skládá se ze stobodové stupnice, přičemž každému z fyzických znaků psa byl přidělen určitý počet bodů. Od bodového systému se později upustilo, ale jinak zůstal standard ve většině států, kde je ple-

meno chováno, až na některé drobné změny v téměř původní podobě.

Současný standard uvádí, že irský červený setr během vývoje dospěl v robustního, zdravého a inteligentního psa, velmi nadaného pro lov, který je navíc značně odolný a otužilý. Ideálem je harmonicky stavěný, ušlechtilý a atletický pes se správnými proporcemi. Irčan je energický a nadmíru temperamentní setr. S vysoko nesenou hlavou se pohybuje lehce, pružně a elegantně, s velkou dynamikou pohybu. Jeho chování může někdy působit poněkud distingované, jako by si byl vědom svého šlechtického původu.

Červenobílá varianta zbarvení, která byla patrně prvotní, kvůli upřednostňování jednobarevných jedinců téměř zanikla. Teprve díky aktivitě některých irských chovatelů, z nichž zasluží zmínku „otec červenobílých“ Nash, se opět podařilo vrátit do života tuto barevnou formu. Dnes je irský červenobílý setr uznán jako samostatné plemeno a v příštím čísle *Světa myslivosti* bude představen coby čtvrtý reprezentant britských dlouhosrstých ohařů.

CHOV V NAŠÍ VLASTI

Irští setři, ti červení, u nás byli chováni již za Rakouska-Uherska, ale více se rozšířili až za první republiky. V té době byli používáni v lovecké praxi, ale objevovali se též jako elegantní společníci „vyšší společnosti“. V této souvislosti nezbývá než konstatovat, že na svoji nespornou ušlechtilost a krásu irští setři vždy dopláceli, neboť značná část jejich populace se kvůli těmto vlastnostem vůbec nedostala k lovu.

Stojí za to připomenout naše nestory chovu irských setrů. Nejhlubší stopu v his-

torii a chovu irčanů u nás rozhodně zanechala Irena Rafalská, která od 60. let minulého století až do roku 2003 zastávala funkci poradkyně chovu. Pocházela z rodiny ruského šlechtice, který emigroval ze své vlasti a po druhé světové válce se stal první obětí sovětské vojenské kontrarozvědky Směř. Neměla tedy jednoduché mládí. Již v dívčím věku si pořídila fenu Elen Nižbor. Pod prvním názvem své stanice „z Alexandrova“ odchovala mnoho kvalitních setrů, z nichž nejnámější byl hojně využívaný plemník Dido z Alexandrova. Pojmenování svého chovu později změnila – všichni příznivci irských setrů znají její odchovy pod přízviskem Nonstop.

Irena Rafalská se zasloužila také o kontakty našich chovatelů se zahraničím. Bezpečně nejúspěšnějším psem v našem chovu před rokem 1989 byl Ruslan Stroganov, dovezený ze SSSR. Šlo o velmi ušlechtilého,

*Ruslan Stroganov,
veleúspěšný chovný
pes původem ze
SSSR.
Foto archiv autorky*

ale především vynikajícího pracovního psa s výbornou nebojácnou povahou. V 70. letech 20. století mimořádně ovlivnil kvalitu chovu irských setrů u nás a jeho potomci doslova zaplavili naše honitby. Tehdy byl irský setr zcela běžně vidět na lovech coby vynikající, rychlý a otužilý pomocník myslivce.

V té době začala fungovat také stanice Rocky Top Jaroslava Vosáhla, zaměřená v podstatě výhradně na chov a výcvik irčanů pro loveckou praxi. Zakladatelkou chovu byla fena Elis z Mračnice. Psi a feny z tohoto chovu po 18 let významně ovlivňovali vývoj plemene u nás.

Ještě na začátku 80. let k nám byl importován další vynikající pes ze SSSR – Timur Grunin. Sice nedosáhl slávy Ruslana, ale jeho potomci byli též výbornými loveckými psy.

Irský červený setr je harmonicky stavěný, ušlechtilý a atletický pes. Foto Jan Tichý

Autorka článku s všestrannou irčankou Amie Rocky Top na honu na Konopišti (1973).

Irský červený setr je po odpovídajícím výcviku společlivým aportérem. Foto Adam Simandel

Podobně jako v případě anglického setra nebylo ani pro chov irského červeného setra otevření hranic po roce 1989 přínosem. Kontakt naší, po vlastní reprezentaci žijící kynologické veřejnosti s prostředím velkých výstav přivedlo mnoho pracovních plemen, bohužel včetně irského setra, zcela mimo okruh původního využití. Tito mimořádně krásní a ušlechtilí psi se totiž báječně vyjímají na výstavních kobercích... Kdo se jen trochu pohybuje okolo výstav psů, tomu nemůže uniknout, že v závěrečných soutěžích se irčani téměř pravidelně umisťují „na bedně“. Chov byl tedy záměrně veden tímto směrem a nové generace krásných setrů začaly pomalu, ale jistě postrádat kvality potřebné pro loveckou praxi. Myslivecká veřejnost se začala od plemene odvracet. Výsledkem je výrazný úbytek chovaných jedinců, a to nejen v praxi působících irčanů, ale plemene jako celku. V 70. letech mívali irští setři na mezinárodní výstavě psů v Brně dva samostatné kruhy. A dnes? Kde že loňské sněhy jsou...

SOUČASNOST

V současnosti je chov irských setrů, tak jako všech britských stavěčů, zastřešován dvěma kluby chovatelů, které víceméně kopírují geografické dělení České republiky: jde o Český pointer a setter klub (ČPSK) a Moravskoslezský klub chovatelů anglických ohařů. Podle názvu je tedy rozdělení regionální, ale fakticky mají oba kluby své členy z obou částí republiky.

Irské setry chovají členové obou klubů, v posledních letech se počet zápisů ustálil na přibližně obdobných hodnotách. V roce 2016 bylo zapsáno celkem 15 vrhů a 114 štěňat, v roce 2017 to bylo 18 vrhů a 157 štěňat. Je to poněkud smutné srovnání třeba s rokem 1970, kdy jediný chovný pes Ruslan Stroganov měl 21 krytí.

Standard FCI č. 120 pro plemeno irský červený setr byl aktualizován v roce 2001, kdy došlo také ke stanovení standardní výšky v kohoutku (předchozí standard z roku 1988 výšku neřešil). Vzhledem k tomu, že aktuální standard platí již 17 let, je s podivem, že v České republice se i po roce 2001 udržovalo „přechodné období“, kdy výška v kohoutku fen začínala na 58 cm a psů na 62 cm, byť platný standard má hranice pro psy 58–67 a pro feny 55–62 cm. Teprve když na to upozornili členové ČPSK, konečně se požadovaná standardní výška objevila v klubových normativech.

NECHŤ IRČAN ZŮSTANE LOVECKÝM PSEM!

A ještě jednu skutečnost je třeba zmínit. Irský setr má ve standardu uvedeno, že jde o britského ohaře (stavěče) a o plemeno podléhající zkoušce z výkonu. V poslední době se bohužel začínají objevovat tendence změnit podmínky pro zařazení irských setrů do chovu v tom smyslu, že by se zcela upustilo od požadovaného testování loveckých vloh. To by však znamenalo, že chovní by byli jedinci, o jejichž pracovních vlohách by nikdo nic nevěděl... Rozhodně by šlo o nenapravitelnou chybu, kterou by

zakladatelé chovu irských setrů, těchto úžasných a skutečných lovců, přinejmenším nedokázali pochopit. Irský setr vždy byl a je loveckým psem a doufejme, že to tak zůstane.

S potěšením můžeme zaznamenat, že i v současnosti někteří z našich irských setrů vynikají i na poli výkonnostním. V roce 2014, poprvé v historii naší lovecké kynologie, dokázala fena irského setra Breta Apoli Gwen, vedená Jiřím Jirouškem, zvítězit na Memoriálu Karla Podhajsského, nejprestižnější soutěži ohařů u nás. Je potěšujícím zjištěním, že její potomstvo kráčí ve stopách své matky: syn Grif z Jirouškova dvora se v loňském roce výborně umístil v soutěži Mistrovství světa svatého Huberta ve Francii a dcera Gwena z Jirouškova dvora se kvalifikovala na letošní Memoriál Richarda Knolla.

Nejen na základě těchto špičkových úspěchů lze konstatovat, že naši červení irští setři před sebou mají budoucnost po boku myslivců a netřeba z nich dělat domácí mazlíky. Psů k tomuto účelu vyšlechtěných máme plnou skupinu FCI 9 (plemena společenská – pozn. red.). Kdo nechce dát irčanovi to, co mu patří, ať si vybere mezi nimi.

*Autorka:
Helena Dvořáková,
rozhodčí pro exteriér a výkon ohařů
Bystřice (okr. Benešov)*

Irský setr je stále výborným loveckým psem

V článku o irských setrech na str. 45–47 padla zmínka o mimořádném úspěchu feny Berety Apoli Gwen na Memoriálu Karla Podhajskeho v roce 2014. Abychom se o této lovecky velmi nadané feně dozvěděli více, požádali jsme o rozhovor jejího majitele a vůdce Jiřího Jirouška z Jesenice u Sedlčan.

Jak jste se dostal k irským setrům?

Přivedl mě k nim můj otec. Když mi byly asi tři roky, donesl domů štěně irského setra – Broka z Podmaršovic. Druhým irským setrem v naší rodině byl Amur z Tesařů lesa. V té době mi bylo 14 let a s pomocí literatury a kamarádů, především Milana Turka z Mysliveckého sdružení Maršovice, jsem postupně začal s Amurovým výcvikem. Podařilo se mi ho předvést na podzimních a lesních zkouškách. Tehdy jsem se ujistil, že irští setři budou mojí srdeční záležitostí. Kromě výcviku jsem se pustil také do chovu, chovná stanice z Jirouškova dvora byla zapsána v roce 2005. Její zakladatelkou byla Yara od Rakovnické brány. Dnes už jsme u písmene J.

Máte zkušenosti i s jinými ohaři?

Práce s loveckými psy mě natolik bavila, že jsem kromě irčanů začal cvičit i jiná plemena. Z ohařů jsem na zkouškách vedl například malého münsterlanda, kratase, gordona, anglického setra nebo českého fouska, z malých plemen jezevčíka. Když bych měl mluvit o ohařích, tak každé plemeno má své výhody i nevýhody. Pokud mám porovnat výcvik irčana a ostatních ohařů, řekl bych, že hlavní roli hraje individualita každého psa. Když se ale výcviku psa bez rozdílu plemene věnujete naplno, on vám to všechno vrátí. Irský setr dozrává podle mých zkušeností o něco později

než kontinentální ohaři, takže s výcvikem není třeba moc spěchat. V prvním roce je dobré zaměřit se především na poslušnost. Důležité je být v každém ohledu důsledný.

Jak využíváte své irčany?

Především na honech na drobnou zvěř, ale beru je i na kachní tahy a také na dosledy spárkaté zvěře. Obecně je irský setr určen především pro práci na poli. Jeho rychlost a elegancie pohybu potěší snad každého kynologa. Práce s nosem, pevné vystavování, postupování a klid před zvěří jsou opravdu ukázkové. Vždy ale záleží hlavně na výcviku. Některý pes má v sobě lovecké vášně více, jiný méně. Jak už jsem řekl, je to hodně individuální. Proto je třeba přistupovat k výcviku podle povahy psa. Co se týče aportování a dohledávek

střelené zvěře, ať bažantů, kachen nebo zajíců, také v tomto ohledu se můžete na irčana spolehnout. Přináší dobře jak na souši, tak ve vodě. U mých irčanů jsem s tím nikdy neměl problémy. Někdy to dalo více práce, ale výsledek se vždy dostavil.

Hodí se irčan i do lesa?

Ano, i v lese je dobrým pomocníkem. Lze ho využít na dosledy – na řemeni, ale i na volno. Záleží na vůdci, na zkušenostech psa, na terénu. Já dosledy provádím hlavně na volno, protože moje feny mají vrozené oznamování. Tato jedinečná vlastnost se dědí od Beretiny matky – Desiry z Košumberka. Ověřil jsem si, že Bereta tuto vlohu přenáší na potomstvo. Mohl jsem se o tom přesvědčit u mých mladých fen Gweny a Gery. Co se týče lovu divočáků, k němu své irčanky zásadně nepoužívám, na to

mám jezevčíka. Irský setr nebyl k lovu černé zvěře vyšlechtěn, a pokud by narazil na větší postřelené prase, mohlo by to pro něj být velmi nebezpečné.

Konečně jsme se dostali k Beretě...

Bereta je moje nejúspěšnější fena irského setra. Pořídil jsem si ji v roce 2010 od Aleny Polákové z Klenče u Roudnice nad Labem. Na její chov mi dala doporučení kamarádka Šárka Gruberová a poté, co jsem na zkouškách viděl práci Beretiny matky Desiry, byl jsem rozhodnutý, že chci štěně právě po této feně. S odstupem času mohu hodnotit, že to byla správná volba. Fenečku jsem si vlastně ani sám nevybíral, požádal jsem chovatelku, ať mi nějakou „šikovnou“ doporučí. A tak jsem si domů přivezl právě Beretu. Od mala se u ní začaly projevat lovecké vlohy, které jsem se snažil

rou dokončila na 11. místě, a tak mohla jít na memoriál. Z něj se následně probjovovala na Memoriál Karla Podhajského, který se konal v Dobré Vodě u Hořic.

To je úctyhodný výčet úspěchů. Jak probíhala soutěž nejvyšší?

Na ní nejprve předvedla excelentní práci na „velkém poli“, kde obdržela od rozhodčích plný počet bodů. Stejně si vedla i na „malém poli“ a ve vodě, takže po prvním dni šla jako jedna z mála účastníků do dalšího klání bez ztráty bodu. Druhý den probíhal v lese, kde se přes ohrádku, vlečky a drobné disciplíny dostala až k šoulačce a následně k poslední disciplíně, kterou byla barva. Díky tomu, že do té doby neztratila ani bod, bylo zřejmé, že vítězství je na dosah. Já jsem v tu chvíli stál před velkým rozhodnutím: vést Beretu jako hla-

fám si říci, že na irčana je to úspěch nevídaný. Patříčně si ho považuji.

Byl by hřích neuplatnit takovou fenu v chovu...

Máte pravdu. Krátce po tomto triumfu jsem nechal Beretu nakrýt, a na svět přišel její první vrh, z něhož mám doma dvě fenky. Dcera Gwena v letošním roce úspěšně absolvovala nominační soutěž na Memoriál Richarda Knolla a koncem srpna bude možné sledovat ji na memoriálu, který proběhne na Českolipsku. Její bratr Grif je také úspěšným pracovním psem, v loňském roce se probjoval na Mistrovství světa sv. Huberta ve Francii, kde skončil na šestém místě ve skupině. Všichni sourozenci z vrhu G mají lovecké zkoušky. Poté Bereta odchovala ještě další tři vrhy. Štěňata se dostala hlavně k majitelům, kteří s nimi lovecky pracují. Dělá mi radost, že několik jejich potomků je již zařazeno do chovu.

Co říci závěrem?

Bereta dokázala, že irský setr je výborný lovecký pes, který může být při dobrém vedení vážným konkurentem ostatním ohařům i ve všestranné práci. Chovatelé a příznivci tohoto plemene by na to měli pamatovat a neměli by se zaměřovat pouze na výstavní tituly. Měli by se snažit využívat k chovu jedince s loveckými vlohami, které prověří na více zkouškách z výkonu. Já mohu irčana pro jeho chuť k práci, ale i pro krásu, eleganci a oddanost každému jen doporučit. Znam několik začínajících kynologů, kteří si ode mě vzali štěně, dokázali ho sami vycvičit, úspěšně předvést na zkouškách a poté uvést do chovu. To myslím mluví za vše.

Děkuji za rozhovor.

Dalibor Pačes

Foto Jan Tichý a archiv Jiřího Jirouška

Jiří Jiroušek s Beretou Apoli Gwen čekají na verdikt rozhodčích na Memoriálu Karla Podhajského 2014.

podporovat. S jejím loveckým výcvikem nebyl vůbec problém. Jak jsem později zjistil, její hlavní přednosti jsou pevné vystavování a vrozené hlasité oznamování.

Jak si vedla na zkouškách?

Její první zkouškou z loveckého výkonu byl Jarní pohár Českého pointer a setter klubu, kde obstála v I. ceně a získala pohár Ireny Rafalské. Následovaly zkoušky vloh, podzimky a lesní zkoušky, také speciální zkoušky z vodní práce – na všech uspěla vysoko v I. ceně. Zvítězila také na Poháru premonstrátského kláštera v Milevsku. Následně absolvovala troje všestrannky, opět v I. ceně a s vysokým počtem bodů. Tím se v roce 2014 kvalifikovala na nominační soutěž na Memoriál Richarda Knolla, kte-

sitého oznamovače a předvést tak její spontánní a efektivní práci na pobarvené stopě, ovšem s rizikem, že se něco pokazí, což nelze nikdy vyloučit, nebo jít „na jistotu“ a dokončit barvu jako vodič. Toto dilemma se „rozsekl“ při disciplíně šoulačka, kdy k odložené feně znenadání přistoupil houbař a mávaje rukama na ni volal: „Co tady děláš, pejsku?“ Beretu to našťěstí „nerozhodilo“ a zůstala vzorně odložená. Já jsem však měl jasno – jistota je jistota, šlo o hodně... Barvu tedy dokončila jako vodič a s plným počtem bodů se stala prvním irským setrem v historii, který zvítězil v naší nejprestižnější soutěži. Navíc získala ocenění za nejlepší práci na poli a čekatelství CACT, které nám chybělo k udělení titulu Šampion práce České republiky. Trou-